

4. Ямщикова Л. Критичне мислення як вид розумової діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// sps.ks.ua/file_download/42](http://sps.ks.ua/file_download/42).

УДК 316.6(043.2)

Черепаня Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Ковач Андріяна Володимирівна,
бакалавр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМЕЙ

У сучасних кризових умовах саме сім'я отримала найбільше ударів. Безробіття, підвищення цін на продукти харчування і комунальні послуги вдарили, в першу чергу, по родині, викликали безталання дітей і підлітків, бездомність, алкоголізм, наркоманію.

Руйнівні наслідки реформ позначилися і на моральному кліматі в суспільстві, що, поряд з екологічними факторами, активізувало процес розпаду сім'ї. Кожна третя дитина сьогодні виховується в неповноцінній сім'ї, зростає число дітей, народжених поза шлюбом, батьки ухиляються від виховання дітей.

Сучасна сім'я відрізняється своєю нестабільністю, розвиваються процеси кризових явищ в сім'ї, збільшується число конфліктних сімей, де негаразди батьків між собою відображаються на вихованні дітей.

Що таке неблагополучна сім'я? Односкладово відповісти неможливо. Адже все в світі відносно - і благополуччя, і неблагополуччя. Неблагополучні сім'ї, тобто такі, в яких є джерело негативного впливу на дітей, де батьки або не приділяють достатньої уваги вихованню дитини, або надають руйнівний вплив на його незміцнілу особистість. До цієї категорії належать сім'ї п'яниць, нероб та інших антисоціальних елементів. Діти з цих сімей відрізняються занедбаністю, недоглянутістю, невмінням контактувати з однолітками і дорослими [1].

Соціальне сирітство - соціальне явище, обумовлене наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, дітей, які залишилися без піклування батьків внаслідок позбавлення батьківських прав, визнання батьків недієздатними, безвісно відсутніх батьків і т. д. Це і діти, батьки яких юридично не позбавлені батьківських прав, але фактично не піклуються про своїх дітей.

Що є причиною соціального сирітства?

- зростання числа батьків, позбавлених батьківських прав;
- вирості діти йдуть по стопах своїх батьків і, як і вони, позбавляються батьківських прав;
- зубожіння населення: коли мати і батько відмовилися від третьої

дитини, так як були не в змозі його прогодувати;

- зростання наркоманії і алкоголізму;
- збільшення числа сімей, де батьки, за станом здоров'я фізичного або психічного, не здатні виховувати дітей, більшість з них розумово відсталі;
- зросла кількість сімей, де немає нормальних умов для проживання;
- неповнолітні матері кидають дітей.

Через насильства в сім'ї, поганого поводження, фізичну жорстокість з'явилися діти-втікачі. Більшість втікачів з сімей, що розпалися, де постійно виникали конфлікти, сварки. Рідше тікають з спокійних сімей, ті, хто кинув школу і перебуває у своїх друзів. Дослідники розглядають причини відходу з сімей, як «втеча від» і «втеча до», що дає можливість розглядати відхід з сім'ї, як відхід з сім'ї через утиски або пошук чогось. Причиною втечі є хвилювання дитини через невдачі в досягненні мети, конфлікти в родині. Головне - в навколишньому середовищі [1].

Дитина не вибирає своїх батьків, але має право на повагу і нормальні умови життя. Винуватцями поганої поведінки є батьки (94,2%). З них, близько 85% рідні батьки. З них, близько 60% жінки, 39% - чоловіки. Батьки або особи, які їх замінюють, погано доглядають за дитиною - 88%, роблять фізичне насильство - 87%. Рідні матері винні в поганій поведінці та догляді майже в 2 рази більше, ніж батьки (75% проти 41%).

Дослідники, вчені визначили, що причиною поганого поводження є особисті якості батьків. У цих сім'ях діти переживають фізичне насильство, у них розвиваються фізичні і психічні відхилення. Вони неосвічені, не хочуть вчитися і працювати, не можуть визначитися в житті, створити сім'ю.

Найпоширенішим видом насильства є фізичне, коли на тілі дитини залишаються сліди ременя, травм. При недостатньому харчуванні дитина погано росте, на тілі висипання, вона неохайна, погано розвивається фізично. В результаті, через побої або напівголодного існування, підлітки тікають з дому [2].

Діти, які пережили сексуальне насильство, схильні до нервово-психічного розладу. Малюки всього бояться, замкнуті, погано вчаться, погано спілкуються з однолітками, вибирають сексуальні ігри. Підлітки впадають в депресію, біжать з дому, стають наркоманами або алкоголіками, рано вступають в безладні статеві зв'язки.

При психічному (емоційному) насильстві, коли дитину (підлітка) знищують словами, йому погрожують, його ізолюють, йому брешуть, з його здоров'ям відбуваються патологічні зміни. У дитини сумний вигляд, затримується її фізичний і розумовий розвиток. Вона агресивна, погано спить, схильна до енурезу, неспокійна, не вміє контактувати з однолітками.

Моральна жорстокість в сім'ї - це, коли про дитину не дбають, нехтують нею. Дитина запущена, недорозвинена, у неї не розвинена мова, вона часто хворіє, тіло вкрите висипом. Дитина краде, постійно голодна, без ласки і уваги, вона пригнічена і агресивна, погано вчиться, не вміє дружити, здатна на злочини, аж до вандалізму.

Несприятливі умови життя і виховання ведуть до появи затримки психічного розвитку дітей, які в подальшому не тільки не дозволяють дитині успішно навчатися в школі, але і, в особливо складних випадках, ставлять під удар його здоров'я. Діти страждають патологічною збудливістю, незібраністю, скаржаться на головний біль, блювоту, погано сплять, не можуть впоратися з простими розумовими завданнями і, поряд з цим, серйозно порушують норми поведінки в дитячому садку чи школі. Діти з ЗПР всіма видами діяльності віддають перевагу іграм, характерні для молодших, уникають спілкування з товаришами і більш старшими дітьми, не доводять до кінця розпочату справу, бувають примхливі. У них не сформовані пізнавальні потреби. Ці діти не люблять книги, заняття, не виявляють інтересу до навколишнього. Саме несприятливі умови життя і неправильне виховання створюють певні передумови для появи і закріплення таких негативних якостей, як жорстокість, жадібність, брехливість, які лежать в основі антигромадської і навіть кримінальної поведінки особистості в більш старшому віці [2].

Список використаних джерел

1. Соціальна педагогіка: теорія і практика: Підручник / За ред. І.Д. Звереві - К. : Центр навчальної л-ри, 2006. – 316 с.
2. Трубавіна І. М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї / І.М. Трубавіна. - К. : ДЦССМ, 2003. - 208 с.

УДК 373.29.373.3(043.2)

Черепаня Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Маслей Оксана Іванівна,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Під поняттям наступності у роботі дошкільної і початкової ланки системи освіти розуміють таку систему роботи, яка спрямована на підготовку дитини до умов шкільного навчання та врахування того рівня її розвитку, з яким вона прийшла до школи, опора на нього.

А. Богуш вважає, що наступність – це обізнаність класоводів з програмами і методиками навчання і виховання дітей в дошкільному навчальному закладі освіти, результатами розвиненості, навченості й вихованості дітей за всіма розділами програми і врахування їх у подальшій роботі початкової школи.

Перспективність – це погляд знизу вгору, це обізнаність педагогів дошкільної ланки освіти з програмами і технологіями навчання і виховання

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>